EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2010.12.8.
COM(2010) 715 végleges

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája

{SEC(2010) 1489 végleges}
{SEC(2010) 1490 végleges}
{SEC(2010) 1491 végleges}

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3
2. Kihívások és lehetőségek 4
2.1. Kihívások 4
2.2. Távlatok 5
3. A válasz: cselekvési terv 6
3.1. A Duna régió összekapcsolása a többi régióval 8
3.2. Környezetvédelem a Duna régióban 9
3.3. A jólét megteremtése a Duna régióban 11
3.4. A Duna régió megerősítése 12
4. Végrehajtás és irányítás 13
5. Kapcsolat az uniós szakpolitikákkal 15
6. Következtetés 16

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

Az Európai Unió Duna régióra vonatkozó stratégiája

1. BEVEZETÉS

A Duna régió az elmúlt években jelentős mértékben átalakult. Az Európai Unió nem is olyan régen két ízben, 2004-ben, illetve 2007-ben is bővült. A világ legnemzetközibb vízgyűjtője jelenleg túlnyomó részben az Európai Unió (EU) területén található. Többféle lehetőség kínálkozik az e területhez kapcsolódó kihívások megoldására, illetve az abban rejlő lehetőségek kiaknázására, különösen ami a régió gazdasági válságból való, fenntartható módon történő kilábalását illeti. A társadalmi-gazdasági fejlődés, a versenyképesség, a környezetgazdálkodás és forráshatékony fejlődés még hagy maga után kívánnivalót, a biztonságot és a közlekedési folyosókat pedig modernizálni kell. A Duna összeköttetést teremthet az unió és a közeli szomszédai, valamint a Fekete-tengeri régió, a Dél-Kaukázus és Közép-Ázsia között. Az EU Duna régióra vonatkozó stratégiája – a nagyobb uniós politikai kezdeményezéseket, különösen az Európa 2020 stratégiát megerősítve – hozzájárulhat az uniós célkitűzések megvalósításához.

A Duna régió a vízgyűjtő területe által meghatározott működési egység. Az olyan együttműködési testületek, mint például a Duna Bizottság, illetve a Duna-védelmi Nemzetközi Bizottság, a területnek csak bizonyos kérdéseivel foglalkoznak. A stratégia keretében azonban lehetőség nyílik az alapvető problémák együttes, szerves megoldására. Földrajzilag a kérdés elsősorban (de nem kizárólagosan) az alábbi országokat érinti: az Unión belül Németországot (Baden-Württemberg és Bajorország), Ausztriát, a Szlovák Köztársaságot, a Cseh Köztársaságot, Magyarországot, Szlovéniát, Romániát és Bulgáriát, az Unión kívül pedig Horvátországot, Szerbiát, Bosznia és Hercegovinát, Montenegrót, a Moldovai Köztársaságot és Ukrajnát (a Duna menti régiókat). A stratégiában való részvétel továbbra is lehetséges lesz más régióbeli partnerek számára is. Mivel a Duna a Fekete-tengerbe torkollik, a Duna régió stratégiájának összhangban kell állnia a Fekete-tengerre vonatkozó tervekkel is. A több mint százmillió lakost számláló, az EU területének egyötödét magában foglaló Duna régió alapvető szerepet tölt be Európa életében.

A Duna régióban (a továbbiakban: régió) összeköttetést kell teremteni az emberek, az ötleteik, illetve a szükségleteik között. A közlekedési hálózatok kapcsolódási pontjait modernizálni, az informatikai rendszerekhez való hozzáférést pedig bővíteni kell. A jobb infrastruktúrának és az alternatív forrásoknak köszönhetően az energia olcsóbbá és biztonságosabbá válhat. A fenntartható fejlődés eszméjét, illetve a vonatkozó közösségi vívmányokat *(acquis communautaire)* szem előtt tartva egyensúly teremthető a fejlődés és a környezetvédelem között. A kockázatok és katasztrófák – mint például az áradások, az aszályok és az ipari balesetek – elkerülése érdekében együttműködésre van szükség. A rendelkezésre álló jelentős kutatási és innovációs lehetőségek kiaknázásával a régió kereskedelmi és vállalkozási tekintetben az EU élmezőnyébe kerülhet, az oktatás és a foglalkoztatás területén jelentkező egyenlőtlenségek kiküszöbölhetők. A régió stabil és biztonságos területté formálható, amelyben a feszültségekkel, a marginalizálódással és a bűnözéssel megfelelő szinten foglalkoznak.

A cél az, hogy 2020-ra a régió minden állampolgára a lakóhelye közelében jobb felsőoktatáshoz és munkalehetőséghez jusson, és jobban éljen. A stratégia révén a régió egy igazán a 21. századba illő, biztonságos és magabiztos régióvá válhat, Európa egyik legvonzóbb régiójává.

Ennek megvalósítása érdekében az Európai Tanács felkérte a Bizottságot, hogy a jelen stratégiát[1] készítse el. E stratégia a Balti-tengeri régióra vonatkozó, jelenleg végrehajtás alatt álló európai uniós stratégia pozitív fogadtatását követően készült. A Duna régióra vonatkozó felkérés – ahogyan ez a Balti-tengeri tapasztalatok alapján megállapítható –, a fenntartható fejlődés integrált megközelítését erősíti. Az egymást kiegészítő és serkentő kölcsönhatásokat, valamint a nagyobb siker elérése érdekében vállalható kompromisszumokat fel kell térképezni – pl. a legújabb „zöld" technológiák fejlesztése, a politikák és a támogatások finomabb összehangolása érdekében –, hogy az eredmények kézzelfoghatók legyenek, és az elaprózódás ne veszélyeztesse a sikert. A Bizottság számos szakpolitikai területet átfogó tevékenységének köszönhetően nagy mértékben hozzá tud járulni e koncepció sikeréhez, ahogyan ez 1) a többi uniós intézményhez intézett jelen közleményben és 2) az azt kísérő cselekvési tervben is szerepel.

A Bizottság meggyőződése, hogy a célok kitűzése alapvető fontosságú az erőfeszítések összpontosításához és rangsorolásához. A jelen közlemény elfogadását követően az érdekeltek bevonásával haladéktalanul tovább kell fejleszteni a kitűzött célokat és véglegesíteni kell azokat az Európai Tanács 2011 júniusában tartandó ülése előtt. A célkitűzések a tagállamokra vonatkoznak, a nem tagállamokat pedig bátorítják, hogy lehetőségeikhez képest ezeket megvalósítani igyekezzenek. A Bizottság a célokat szorosan figyelemmel kíséri jelentéstételi tevékenysége keretében.

2. KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK

A javaslatokat az érdekeltekkel folytatott, széles körű egyeztetések előzték meg. A „nemzeti kapcsolattartó pontokon" keresztül a kormányzatok, beleértve a nem tagállamok kormányait is, részt vettek az egyeztetésekben. A kérdésben illetékes bizottsági szolgálatok, illetve az Európai Beruházási Bank, továbbá egyéb regionális szervek (pl. a Regionális Együttműködési Tanács) is részt vettek a munkában. Az érdekeltek véleményét online, illetve öt nagyszabású konferencia keretében kérték ki. A főbb megállapítások az alábbiak szerint összegezhetők: 1) az érdekeltek szívesen fogadják a kezdeményezést, amely megerősíti a régió helyzetét az EU-ban; 2) tagállamok és harmadik országok (beleértve a tagjelölt országokat és a lehetséges tagjelölteket) legmagasabb politikai szinten kötelezik el magukat a kezdeményezés mellett; 3) a Bizottság központi szerepet játszik a folyamat előmozdításában; 4) a meglévő forrásokat a jelenlegi szintnél sokkal jobban hasznosítani lehet a stratégia céljaihoz, és 5) a stratégiának látható és kézzel fogható eredményeket kell hoznia a régió és a benne élők számára.

2.1. Kihívások

A Duna régió történelme során számos viharos eseményt élt meg, sok konfliktus színhelye volt, népességvándorlás, illetve antidemokratikus kormányzati rendszerek jellemezték. A vasfüggöny lebontása és az EU-bővítés azonban a régió számára szebb jövő megvalósítására

[1] Az Európai Tanács 2009. június 19-i következtetéseiben hivatalosan felkérte az Európai Bizottságot, hogy a Duna régióra vonatkozó EU stratégiát koordinálja: „Felkéri (...) a Bizottságot, hogy 2010 vége előtt nyújtson be a Duna régióra vonatkozó uniós stratégiát."

ad lehetőséget, ez viszont azzal jár, hogy szembe kell nézni a nagy kihívásokkal, különösen az alábbiakkal:

– **Mobilitás:** a Duna folyam maga is az egyik legjelentősebb TEN-T folyosó. Kapacitása azonban messze nincs teljesen kiaknázva: a dunai árufuvarozás legfeljebb 10–20 %-át éri el a rajnainak. A jelentős környezeti és hatékonysági előnyöket magában rejtő dunai belvízi közlekedést fenntartható módon kell kiaknázni. Különösen a multimodalitásra, a más vízgyűjtőkkel való jobb összeköttetésre, a közlekedési csomópontokban – mint például a belvízi kikötők –, az infrastruktúra modernizálására és bővítésére van szükség.

– **Energiaügy:** a régióban viszonylag magasak az árak. Az elaprózódott piacok miatt nagyobbak a költségek és csökkent a verseny. A régió túlzottan kevés külső szolgáltatóra támaszkodik, ami csak növeli a sebezhetőségét, ahogyan ez a telente megélt krízíseken is látszik. A kapcsolódási pontok és a tényleges regionális piacok segítségével a szolgáltatások nagyobb választéka jut majd el régióba, így a térség energiabiztonsága is javul. A hatékonyság növelése – beleértve az energiatakarékosságot és a megújuló források számának növelését – alapvető fontosságú.

– **Környezet:** a Duna régió jelentős nemzetközi vízgyűjtő terület és ökológiai folyosó. Ezért a természetvédelem, a területfejlesztés és a vízgazdálkodás terén regionális megközelítés alkalmazására van szükség. A szennyezések terjedését pusztán az országhatárok nem tudják megállítani. A tisztítatlan szennyvíz és műtrágya, valamint a talajbemosódás erősen szennyezetté teszi a Dunát. Figyelembe kell venni továbbá a közlekedési összeköttetések, a turisztikai fejlesztések, illetve az új energiatermelő üzemek környezeti hatását is.

– **Kockázatok:** túlzottan gyakoriak a nagy áradások, aszályok, illetve ipari szennyezések. A megelőzéshez, a készültséghez és a hatékony válaszlépéshez gördülékeny együttműködésre és gyors információáramlásra van szükség.

– **Társadalmi-gazdasági tényezők:** a régión belül igen jelentősek az eltérések. Megtalálható itt az EU néhány legsikeresebb, illetve néhány legszegényebb régiója is. Gyakori jelenség, hogy mind a pénzügyek, mind az intézményrendszer területén hiányoznak a kapcsolatok és az együttműködés. A vállalkozások nem eléggé használják ki a marketing, az innováció és a kutatás nemzetközi vetületeit. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a Duna régióban alacsonyabb az EU 27 tagállamára jellemző átlagnál, de persze a régión belül is nagyok az eltérések. Jellemző, hogy a legjobbak elvándorolnak a régióból.

– **Biztonság, súlyos bűncselekmények és szervezett bűnözés:** a térség igen jelentős problémákkal küzd. A csempészet és az emberkereskedelem például több országban különösen problémát jelent. A korrupció aláássa a közélet tisztaságába vetett bizalmat, és hátráltatja a fejlődést.

A fentiekben vázolt kihívásokat a leghatékonyabban együttesen lehet kezelni, ehhez viszont azonosítani kell az elsőként megoldandó kérdéseket, és meg kell egyezni arról, hogy milyen fellépésekre van szükség, amelyeket végre is kell hajtani. A haladás pártján állóknak és a konzervatívoknak olyan innovatív megoldásokat kell találniuk, amelyek az egész régió javára fordítják a legbonyolultabb problémákat is.

2.2. Távlatok

A Duna régió előtt sok lehetőség nyitva áll. Számos területének természeti szépsége egyedülálló; a régió ezenfelül eseménydús történelmi háttérrel, páratlan örökséggel és kulturális gazdagsággal bír. Óriási fejlődési lehetőség rejtőzik benne, különösen az 1989 óta

zajló átmenet által legjobban érintett országok esetében, és ehhez kreatív ötletek és minőségi munkaerő állnak rendelkezésre. Hogy csak egy pár példát említsünk, a régió:

– Európa keletre nyíló kapuja. A már meglévő **közlekedési és kereskedelmi kapcsolatokat** fejleszteni kell (pl. a TRACECA – Európa, Kaukázus, Közép-Ázsia közlekedési folyosó – közlekedési hálózat segítségével, amely Európát a Fekete-tengeri régión keresztül a Kaukázussal és Közép-Ázsiával köti össze),

– **jó oktatási rendszerrel** és számos egyetemmel rendelkezik, az oktatási intézmények minősége azonban általában eltérő. Az oktatásnak és a képzésnek a munkaerő-piaci igényeket kell kiszolgálnia; a diákok régión belüli mobilitását is támogatni kell,

– **kulturális, etnikai és természeti gazdagsága** egyedülálló. A Duna mentén világvárosok és történelmi emlékhelyek találhatók, és nincs a világon még egy olyan folyam, melynek partján ennyi főváros terülne el. Modern turisztikai kínálatra és infrastruktúrára van tehát szükség, hogy mind a vendég, mind pedig a szolgáltató jól járjon,

– jobban kiaknázhatja a **megújuló energiaforrásait**, legyen az víz-, biomassza-, szél- vagy hőenergia. Az **energiahatékonyság** tovább növelhető az energiaszükségletek hatékonyabb kezelése, illetve az épületek és a logisztika modernizálásának segítségével. E fellépések elősegítenék az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállást,

– a régió **környezeti értékekben gazdag**: kivételes növény- és állatvilág, értékes vízkészlet és csodálatos táj jellemzi (pl. a Duna-delta, a Kárpátok), amelyeket feladatunk fenntartható módon megőrizni, illetve helyreállítani.

Fokozott együttműködésre, tervezésre, közös befektetésekre és a fontos kapcsolatok kialakítására, fejlesztésére van szükség ahhoz, hogy ezeket az adottságokat a lehető legjobban ki lehessen aknázni.

3. A VÁLASZ: CSELEKVÉSI TERV

A javasolt stratégiának ezért az alapkövét képezi az integrált válasz, amely az alábbi területekre fektet különös hangsúlyt: jobb és intelligensebb kapcsolatok a mobilitás, a kereskedelem és az energia területén; fellépés a környezet és a kockázatkezelés terén; együttműködés a biztonság területén. A közösen végzett munka az innováció, az idegenforgalom, az információs társadalom, az intézményi kapacitás és a marginalizálódott közösségek kérdéskörében mind-mind meg fogja hozni gyümölcsét.

A stratégia keretében javasolt cselekvési terv az államoktól és az érdekeltektől határozott elköteleződést vár el. A Bizottság rendszeresen felül fogja vizsgálni az elért haladást; így a fellépések és a projektek folyamatosan frissülni fognak, illetve teljesülésükkor újabbak lépnek helyükbe, ezáltal a cselekvési terv folyamatosan „megújuló” tervvé válik. A cselekvési tervben a helyi adottságokból kiinduló integrált megközelítés különös hangsúlyt kap. A városi és a vidéki területek közötti jó összeköttetés, az infrastruktúrához és a szolgáltatásokhoz méltányos feltételek mellett való hozzáférés, illetve az összehasonlítható életkörülmények elő fogják segíteni a területi kohéziót, amely jelenleg az EU egyik kifejezett célkitűzése.

A konzultáció során sok, cselekvési tervbe illő javaslat született. A Bizottság a tagállamokkal, régiókkal és az egyéb érdekeltekkel együttműködve ezek közül azokat a javaslatokat emelte ki, amelyek:

– a régióban élők számára azonnali és érzékelhető előnnyel járnak;

– a makrorégióra (illetve annak egy jelentős részére) hatással vannak, a projekteknek ezért a fenntartható fejlődést kell előmozdítaniuk, és több régiót, illetve országot kell lefedniük;

– következetesek és kölcsönösen támogatók, és olyan megoldásokat tesznek lehetővé, amelyeknek mindenki a nyertese lesz,

– valós alapra építenek (műszakilag megvalósíthatók és megbízható finanszírozással rendelkeznek).

A bemutatott projektek példaértékűek, és népszerűsíteni kell őket. Pusztán a szemléltetés célját szolgálják, nem fontossági sorrendet jelölnek. Több más projekteket is javasoltak – a cselekvési terv képlékeny keret, amely a munkálatok előrehaladtával folyamatosan alakul.

A legfontosabb kérdések négy pillér köré csoportosíthatók. Mindegyik pillérben vannak kiemelt kérdések, amelyek megkülönböztetett jelentőséggel bíró cselekvési területek. Ezek a következők:

(1) A Duna régió összekapcsolása a többi régióval az alábbiak érdekében:

- a mobilitás és az intermodalitás fejlesztése,

  (a) belvízi hajóutak

  (b) közúti, vasúti és légi összeköttetés

- a fenntartható energia használatának ösztönzése

- a kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása.

(2) A Duna régióban a környezet védelme az alábbiak érdekében:

- a vizek minőségének helyreállítsa és megőrzése,

- környezeti kockázatok kezelése,

- a biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése.

(3) Jólét teremtése a Duna régióban az alábbiak érdekében:

- tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, oktatás és az információs technológiák segítségével,

- a vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása,

- az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés.

(4) A Duna régió megerősítése az alábbiak érdekében:

- intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése,

- a biztonság javítása, a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés jelentette kihívásokkal való megküzdés közös munkával.

3.1. A Duna régió összekapcsolása a többi régióval

Rendkívül fontos, hogy a Duna régió mind a régión belül, mind más európai, illetve egyéb régiókkal jó kapcsolatokkal rendelkezzen. A régió egyik részének sem szabad kiszorulnia a kapcsolatrendszerből. A közlekedési és az energia-infrastruktúra az elégtelen kapacitásra, minőségre, vagy nem megfelelő karbantartásra visszavezethető okok miatt még sok szempontból nem teljesen kielégítő. Jobb kapcsolatokat kell kialakítani a térség lakói között is, különösen a kultúra és az idegenforgalom eszközeinek segítségével.

A hatékony fejlődéshez azonban összehangolt tervezésre, finanszírozásra és végrehajtásra van szükség. A külső tényezőkre visszavezethető piaci kudarcok különösen jól mérhetők azon, hogy a térség híján van a határokon átnyúló befektetéseknek. A jelentős projekteket be kell azonosítani, és fenntartható módon és hatékonyan kell végrehajtani őket a költségek és a hasznok megosztásával. Minél több a felhasználó, annál hatékonyabbá válnak a befektetések, annál nagyobb a méretgazdaságosság.

Főbb kérdések

Közlekedés

A vízgyűjtő ígéretes lehetőségeket hordoz magában a fenntartható belvízi hajózás területén, és a folyamnak központi szerepe van ebben. Ehhez azonban fejleszteni kell az irányítást, a felszereltséget, illetve javítani kell a hozzáértő szakemberek elérhetőségén. A Duna és mellékfolyóinak fizikai kapacitását fejleszteni kell, szűk dunai hajózási keresztmetszeteket a megfelelő hajózhatóság megteremtése érdekében, a NAIADES program végrehajtásával, illetve a „Joint Statement on Inland Navigation and Environmental Sustainability in the Danube River Basin”-ben – a Duna-vízgyűjtő belvízi hajózásáról és környezeti fenntarthatóságáról szóló közös nyilatkozat – foglaltak szerint meg kell szüntetni a környezeti jogi szabályozás betartásával. Az innovatív technológiákat a piac igényeinek megfelelően kell támogatni. A jelenleg a fiatalabb munkavállalók terén (matróz, hajóskapitány stb.) jelentkező hiányt jobb képzési- és álláslehetőségek segítségével kell kitölteni.

A közúti, vasúti és légi infrastruktúra gyakran elégtelen minőségű, illetve egyszerűen nem létezik, ami különösen igaz a határokat átlépő kapcsolódásokra. A TEN-T kiemelt fontosságú projektjei és a vasúti teherszállítási folyosók kialakítása a 913/2010/EU rendelet szerint időszerűen kell, hogy haladjon. A jövőben létrejövő közlekedési közösség létrehozására irányuló szerződés révén a nyugat-balkáni régió jobban tud integrálódni. A multimodalitás és az interoperabilitás, a Duna kínálta lehetőségeknek a modern logisztika alapjaként történő kiaknázása kiemelten fontos. Észak-déli összeköttetésekre is szükség van. A dunai funkcionális légtérblokk alapvető fontosságú a járatok irányításához, illetve a regionális repterek befogadóképességének javításához.

Energia

Az időszakosan előforduló válsághelyzetek rávilágítanak a régió sebezhetőségére. Az infrastruktúra minősége, az ellátás biztonságossága, a piacszervezés, a nem fenntartható kereslet, az energiahatékonyság és a megújuló energiák használata gyakran gondot okoz. Az európai energiaipari gazdaságélénkítő program (EEPR) megvalósításával és a transzeurópai energiahálózatok (TEN-E) megerősítésével a hálózatokat – különösen rendszerösszekötők

révén – modernizálni és növelni kell. Nagyon fontos a tapasztalatcsere, legfőképp az intelligens hálózatok, az intelligens városok és az ökoinnováció terén.

Kultúra és idegenforgalom

A régió a sokféleségét tükröző közös történelmének és hagyományainak, kultúrájának és művészetének, valamint az egyedülálló természeti örökségének köszönhetően vonzó értékekkel rendelkezik. A világörökség részét képező Duna-delta számos sportolási és más szabadidős lehetőségeket kínál. Ha az ilyen lehetőségeket közösen és fenntartható módon fejlesztenék és népszerűsítenék, a Duna régió európai és nemzetközi „márkanévvé" válhatna.

Példaként hadd említsünk néhány lehetséges célkitűzést:

– 2020-ra a folyami teherforgalom 2010-hez képest 20 %-kal növekedjen,

– a folyami hajózást akadályozó szűkületek eltávolítása 2015-re, hogy a VIb típusú hajók a folyamot egész évben hajózhassák[2],

– versenyképes vasúti személyszállítás a jelentősebb nagyvárosok között, a menetidő csökkentésével,

– a Dunát keresztező négy vasúti teherfuvarozási folyosó kialakítása három, illetve öt éven belül, a terveknek megfelelően,

– hatékony multimodális terminálok kialakítása a dunai kikötőkben, hogy a belvízi hajóutak, valamint a vasúti és közúti közlekedés összekapcsolódjanak 2020-ra,

– az Európa 2020 stratégia éghajlatváltozással és energiával kapcsolatos célkitűzésein alapuló nemzeti célok megvalósítása.

3.2. Környezetvédelem a Duna régióban

A környezeti erőforrások nem szorulnak határok közé és túllépnek a nemzeti érdekeken. Ez különösen igaz a hegyvidékeket, például a Kárpátokat, a Balkán-hegységet és az Alpok egy részét magában foglaló Duna régióra, amelynek igen egyedi és gazdag a szárazföldi és vízi növény- és állatvilága: ebben a térségben található például azon kevés hely Európában, ahol honos a pelikán, a farkas, a medve, illetve a hiúz. Az emberi tevékenység egyre jobban megterheli e területeket. Az együttműködés elengedhetetlen, hiszen az egyik helyen elért eredmények könnyen semmivé foszlanak, ha másutt viszont e kérdéssel egyáltalán nem foglalkoznak. A már kiépült együttműködési rendszereket meg kell erősíteni.

Főbb kérdések

Víz

A régió a világ legnemzetközibb vízgyűjtő területét alkotja, több fontos mellékfolyóval, tóval és felszín alatti víztesttel rendelkezik. A vízpolitikai keretirányelvben meghatározott jó

[2] A nemzetközi jelentőségű főbb belvízi utakra vonatkozó európai megállapodásban (AGN) az európai belvízi hajóutak nemzetközi osztályozása (UNECE/TRANS/120/Rev4, 28–29. o.) meghatározza motorhajók és a tolt kötelékek paramétereit. A jelen szövegben a VIb kategória kizárólag a 2,5 méteres merülést elérő tolt kötelékekre és belvízi hajókra vonatkozik.

vízminőség biztosítása központi kérdés. Fenntartható vízgazdálkodásra van szükség, hogy csökkenteni lehessen a szerves anyagokból, tápanyagokból, illetve veszélyes anyagokból származó szennyezést. A Duna menti államok által 2009-ben elfogadott Duna vízgyűjtő-gazdálkodási terv konkrét célokat és intézkedéseket jelöl ki, amelyeket tovább kell vinni.

Kockázatok

A régió lakóit meg kell óvni az olyan katasztrófáktól, mint például az áradások vagy az ipari balesetek, amelyeknek – amint az legutóbb 2010-ben tapasztalható volt – jelentős, több országot érintő káros hatása van. Ehhez a például az árvízkockázatokról, a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek veszélyeinek ellenőrzéséről (Seveso), a bányászati hulladékról, illetve a környezeti felelősségről szóló irányelvben előírt megelőző, illetve katasztrófakezelési intézkedéseket közösen kell végrehajtani. Az elszigetelt tevékenységek a problémát nem oldják meg, csak áthelyezik, és így a szomszédos régiókat hozzák nehéz helyzetbe. Az egyre gyakoribb aszály kérdése is megoldásra vár, mint ahogyan az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásé is. A regionális együttműködésnek meg kell könnyítenie a „zöld" infrastruktúra és az ökoszisztémán alapuló hosszú távú megoldások alkalmazását, valamint elő kell segítenie, hogy a korábbi eseményekből le lehessen vonni a tanulságot.

Biodiverzitás, talajok

A természetes élőhelyek elvesztése megterheli a növény- és állatvilágot és kihatással van a környezeti egészség minőségére. Az ökoszisztémák feldarabolódása, a földhasználat intenzívebbé válása és a városok térnyerése nagy megterhelést jelent. A biodiverzitás csökkenésének, illetve az ökológiai rendszerek zsugorodásának megállításával, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatások visszaállításával és az élőhelyek ismételt összekötésével az Unió biodiverzitásra vonatkozó 2020-as célkitűzését[3] meg kell valósítani. A természetvédelmi területekkel, mint például a Natura 2000 területek, kapcsolatosan kitűzött célokat kizárólag az egész régióra vonatkozó ökológiai követelmények betartásával lehet elérni. A talajok esetében megállapítható, hogy a szántóföld-erózió, csakúgy mint a szennyezett területek, illetve a hulladéklerakók szennyezik a vizet – ezekre a stratégia meghatározott cselekvéseket ajánl.

Példaként hadd említsünk néhány lehetséges célkitűzést:

– a Duna vízgyűjtő-gazdálkodási tervben rögzített környezeti célok elérése,

– a Duna tápanyagterhelésének csökkentése annak érdekében, hogy a Fekete-tengeri ökoszisztémák az 1960-as szintre álljanak vissza,

– a Duna-delta gazdálkodási tervének kidolgozása és elfogadása 2013-ig,

– a teljes Dunára vonatkozó árvízkockázat-kezelési tervek végrehajtása – ami az árvízkockázatokról szóló irányelv szerint 2015-ben válik esedékessé – és ezáltal az árvízveszély jelentős csökkentése 2021-re,

– a Natura 2000 területekre vonatkozó hatékony gazdálkodási tervek készítése,

[3] A környezetvédelmi miniszteri összetételben ülésező Európai Tanács következtetései (2010. március 15.): „[az EU célja, hogy területén] 2020-ra megállítsa a biológiai sokféleség csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlását, azokat a lehetőségek keretein belül helyreállítsa, valamint fokozza a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzéséhez való uniós hozzájárulást."

– az életképes dunai tokfajok és egyéb őshonos halfajok életképes állományai fennmaradásának biztosítása 2020-ra, az invazív fajok elleni küzdelem,

– a hektáronként több mint tíz tonnás talajerózióval érintett területek 25 %-kal való csökkentése 2020-ra.

3.3. A jólét megteremtése a Duna régióban

A Duna régió mind gazdaságilag, mind társadalmilag a végletek régiója. A különbségek szembeötlők: a legversenyképesebbtől a legszegényebb régióig, a legjobban képzett munkaerővel rendelkezőtől a legalacsonyabb iskolázottságúig, a legalacsonyabb életszinvonalútól a legmagasabbig minden megtalálható a Duna régióban. Azáltal, hogy a stratégia lehetőséget teremt arra, hogy kapcsolat jöjjön létre a tőkeerős részek és a munkaerőben bővelkedő térségek, illetve a technológiailag fejlett és a fejlődés előtt álló piacok között, az Európa 2020 stratégiát erősíti, főként a tudásalapú társadalom kiterjesztésével és a befogadás melletti elköteleződéssel. A marginalizálódott közösségeknek (különösen a romáknak, akik többsége ebben a régióban él) is részesülniük kell a jólétből.

Főbb kérdések

Oktatás és készségek

A régió fenntartható fejlődéséhez és növekedéséhez be kell fektetni az emberi erőforrásba, és e befektetés terén főként a tudásra és az integrációra kell helyezni a hangsúlyt. A régió egyes részeinek sikerére alapozva utat lehet nyitni a további tanulás felé, valamint modernizálni lehet a képzést és a szociális támogatásokat.

Kutatás és innováció

A kutatási infrastruktúra célzott támogatása serkenteni fogja a szakértelmet, és elmélyíti a „tudásszolgáltatók”, a cégek és a politikai döntéshozók közötti kapcsolatépítést. A régiónak a nemzeti és a regionális forrásokat jobban ki kell használnia, valamint a lehető legjobban profitálnia kell az Európai Kutatási Térségből. A meglévő kétoldalú megállapodásokat egyre inkább a többoldalú koordináció irányába kell továbbfejleszteni. A folyam felső folyásvidékén található innovatív – valóban világszínvonalú – régiók a folyam alsó folyásvidékén található fejlődő régiók számára is előnyt jelenthetnek.

Vállalkozások

Európa néhány legjobban teljesítő régiója is ezen a területen található. Más régiók viszont hozzájuk képest nagyon le vannak maradva. E viszonylag fejletlen régiókban jobb kapcsolatokat kell kialakítani az innováció és a vállalkozástámogató intézmények között. A kiválósági központok közötti klaszereknek és kapcsolatoknak az oktatási és kutatói hálózatokba való beemelésével a folyam felső szakaszán megtelepedett vállalkozások versenyképessége az egész régióra ki fog terjedni.

Munkaerőpiac

A nagyobb mértékű foglalkoztatás alapvető fontosságú kérdés. Az embereknek lakóhelyük közelében kell lehetőségekhez jutniuk, de a mobilitás is fontos számukra. A régiónak a szakpolitikák, az intézkedések és az információcsere terén folytatott szorosabb együttműködés segítségével távlatokat kell kínálnia a legokosabbaknak és a leginkább vállalkozó szelleműeknek.

A marginalizálódott közösségek

A szegénység kockázatának kitett uniós népesség harmada ebben a régióban él, közülük sokan a marginalizálódott közösségekből valók. A társadalmi és gazdasági kirekesztődés, a területi szegregáció és az átlag alatti életszínvonal különösen a roma közösségeket sújtja, amelyek 80 %-a a régióban él. Arra irányuló erőfeszítéseik, hogy hátat fordítsanak ezeknek az életkörülményeknek, az egész EU-ra kihatással vannak, de az okokkal elsősorban a régió szintjén kell foglalkozni.

Példaként hadd említsünk néhány lehetséges célkitűzést:

– 2020-ra a kutatásra és fejlesztésre fordítsák a GDP 3 %-át,

– a régió minden uniós állampolgára számára szélessávú internet-hozzáférés biztosítása 2013-ra,

– a régióban regisztrált szabadalmak 50 %-kal való megnövelése,

– a 30–34 év közötti uniós népességen belül a felsőfokú vagy azzal egyenértékű végzettséggel rendelkezők arányának 40 %-ra emelése 2020-ra.

3.4. A Duna régió megerősítése

Az 1989 óta folyó változások átalakították a társadalmat. Különös odafigyelésre van szükség, hiszen a Duna régiót egyrészt olyan tagállamok alkotják, amelyek nem egy időpontban csatlakoztak az Unióhoz, másrészt pedig tagjelölt, illetve egyéb harmadik országok. A legtöbbjük hasonló problémákkal szembesül, de a megoldáshoz különböző források állnak rendelkezésükre. A közös biztonsági kihívásokra, illetve a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés jelentette nehézségekre a minden szinten megvalósuló koordináció segítségével lehet hatékony választ adni. A közigazgatásban bevált gyakorlatok megosztása nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a régió biztonságosabbá váljon, és jobban integrálódjon az Unióba.

Főbb kérdések

Intézményi kapacitás és együttműködés

Javítani kell a magán- és a közszféra döntéshozatali eljárásának struktúráját és kapacitását – beleértve a megfelelő tervezést és nemzetközi együttműködést, amelyet a makroregionális megközelítés egészít ki. A források optimális felhasználása kiemelten fontos.

Biztonság

A korrupció, a szervezett bűnözés és a súlyos bűncselekmények egyre nagyobb problémát jelentenek. A csempészet, az emberkereskedelem és a határokon átnyúló feketepiacok kérdésének rendezéséhez a jogállamiságot mind az adott joghatóságokon belül, mind átfogóan meg kell erősíteni. Az információkat hatékonyabban meg kell osztani, hathatós együttes fellépéseket kell kivitelezni.

Példaként hadd említsünk néhány lehetséges célkitűzést:

– 2012-re az e-kormányzat részére teljesítménymérő referenciaértékeket kell rögzíteni, és csökkenteni kell a túlburjánzó bürokráciát,

– 2015-re el kell érni, hogy a vállalkozások alapításának engedélyezése legfeljebb 4 hetet vegyen igénybe,

– hatékony információcsere a bűnüldöző szervek között 2015-re azzal a céllal, hogy a régió 14 országában javítsák a biztonságot és megbirkózzanak a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés jelentette kihívásokkal,

– hatékony együttműködés a bűnüldöző szervek között 2015-re.

4. VÉGREHAJTÁS ÉS IRÁNYÍTÁS

Ezeket a kérdéseket csak jól megalapozott együttműködéssel lehet kezelni.

- **Az együttműködés fenntartható kerete**

A stratégia az erőfeszítések összehangolásával (különösen a politikák és a finanszírozás terén) a rendelkezésre álló lehetőségeket igyekszik a lehető legjobban kiaknázni. A fellépések kiegészítik egymást. Minden érdekeltnek felelősséget kell vállalnia valamiért. A bukaresti csúcstalálkozó Dunáról szóló nyilatkozata[4] fontos elköteleződést jelent e kérdésben. A Bizottság a fellépések segítésével és támogatásával ugyan segítséget tud nyújtani, de valamennyi nemzeti és regionális, illetve egyéb szintű hatóság elköteleződése és gyakorlati közreműködése is elengedhetetlen. A régióban a nemzetközi és a határokon átnyúló szervezetekkel végzett közös munka serkenteni fogja az egymást kiegészítő és segítő kölcsönhatásokat, és segít a felesleges kettőződések elkerülésében. A megerősített területi dimenzió integrált megközelítést tesz lehetővé, és ösztönözni fogja az egyes ágazati politikák terén az összehangolt együttműködést. Mindenképpen az eredményekre kell helyezni a hangsúlyt.

- **Koordináció**

Számos intézkedésre szükség van.

A politikai szintű koordináció a Bizottság feladata, e tevékenységében magas szintű munkacsoport segíti, amelyben minden tagállam képviselteti magát. Lehetőség szerint uniós tagsággal nem rendelkező országokat is meg kell hívni a munkacsoportba.

A Bizottság a stratégia és cselekvési terv, a jelentések és a figyelemmel kísérés terén szükséges módosításokról konzultálna a munkacsoporttal, amely a szabályozás irányvonalainak meghatározásával és a fontosabb kérdések kiemelésével foglalkozik.

Az egyes kiemelt kérdések esetében a koordináció a tagállamok feladata (az uniós tagsággal nem rendelkező országokkal, illetve régiókkal együttműködésben, kivéve azon kérdéseket, amelyeket az EU állami szintre utal, mint például a biztonság, a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés területe) a Bizottsággal és az érintett uniós ügynökségekkel, illetve regionális testületekkel konzultálva. A „kiemelt kérdések koordinátorai” – olyan általánosan elfogadott és megfelelő tapasztalattal rendelkező személyek, akik a Duna egésze melletti elkötelezettségükről tesznek tanúbizonyságot – gondoskodnak a végrehajtásról (például megállapodnak célokat, indikátorokat és határidőket tartalmazó tervekről, gondoskodnak arról, hogy a projektek kezdeményezői, a programok és a finanszírozási források között jól

[4] Bukarest, 2010. november 8.

működő kapcsolatok épüljenek ki, továbbá technikai segítséget és tanácsot nyújtanak.) E munka transznacionális, valamint szektorok és intézmények közötti.

A Bizottságot e facilitátori szerepben a nemzeti kapcsolattartó pontok segítik. Ők biztosítják a koordinációt minden egyes országban, megnevezik az illetékes kapcsolattartókat, mindezeken túl pedig főként arról gondoskodnak, hogy haladjon a munka.

- **Végrehajtás**

Az intézkedések, fellépések végrehajtása mindenki felelőssége – országos, regionális, városi és helyi szinten egyaránt. A fellépéseket (amelyek az elérni kívánt célt rögzítik) pontosan meghatározott projektekhez kell hozzárendelni (ezek részletesen kidolgozott projektek kell, hogy legyenek, kijelölt projektvezetővel, határidőkkel és finanszírozással). E projekteket a programon belüli döntéshozatal autonómiájának tiszteletben tartása mellett aktívan támogatni kell javaslatok benyújtásával.

- **Finanszírozás**

A stratégia végrehajtásához a pénzügyi hátteret adott esetben a már meglévő finanszírozások e célra történő átcsoportosításával lehet megteremteni, az általános koncepcióval összhangban. Valójában ennek jelentős része már számos EU-program keretében rendelkezésre áll (pl. 100 milliárd EUR a 2007–2013 időszakra vonatkozó strukturális alapokból, valamint jelentős mértékű IPA- és ENPI-forrásokból is). A projektek kiválasztásának eljárásrendjét is felül lehet vizsgálni, hogy a közösen kitűzött célok ezáltal is könnyebben elérhetők legyenek. Más források is rendelkezésre állnak, például a Nyugat-balkáni Befektetési Keret, valamint a nemzetközi pénzügyi intézmények (például az EBB 2007 és 2009 között 30 milliárd EUR-t fordított a hajózhatóságra és a szennyezésmentesítésre). Azt a lehetőséget sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a támogatásokat kölcsönnel kombinálva is lehet nyújtani. Nemzeti, regionális és helyi források is léteznek. A finanszírozáshoz való hozzáférés és a források vegyítése – különösen az uniós szint alatti köz -, illetve a magánforrásból származóké – kiemelkedően fontos.

- **Jelentés és értékelés**

A jelentést és az értékelést a Bizottság végzi a kiemelt kérdések koordinátoraival és az egyéb érdekeltekkel együttműködve. A koordinátorok a fellépések és projektek által elért fejlődést, valamint a célkitűzések megvalósítását mérő fejlődésmutatókat határoznak meg, illetve rendszeresen tájékoztatást adnak munkájukról. Ennek alapján a Bizottság jelentéseket készít, amelyekben beszámol arról, hogy hol tart a cselekvési terv megvalósítása.

A Bizottság évente fórumot is szervez, amelynek keretében meg lehet vitatni a folyamatban lévő munkát, konzultációt lehet folytatni a módosított fellépésekkel kapcsolatban, és új megközelítéseket lehet kialakítani. Az érintett országok, az uniós intézmények és az érdekeltek (különösen a kormányközi testületek, illetve a magánszféra és a civil társadalom) vesznek benne részt.

- **Nincsen szükség sem új uniós finanszírozásra, sem új uniós jogalkotásra, sem pedig új uniós struktúrákra**

A Bizottság elkészíti a stratégiát, de hangsúlyozni kell, hogy ez nem jelent a régió számára semmilyen különös elbánást – sem költségvetési, sem pedig jogi értelemben. Ez a következőket jelenti:

(1) a stratégia nem nyújt új uniós támogatást. Egyéb nemzetközi, nemzeti, regionális vagy magánszférából származó támogatást szerezhet a régió, bár inkább a meglévő források jobb kihasználásán van a hangsúly,

(2) a stratégia miatt nem kell az uniós jogszabályokat módosítani, hiszen az Unió a huszonhét tagállama részére készít jogszabályokat, nem pedig csak egy makrorégiónak. Bizonyos célok elérése érdekében – amennyiben ebben állapodnak meg – nemzeti, illetve egyéb szinten történhetnek változások.

(3) A stratégia nem hoz létre újabb struktúrákat. Végrehajtását már létező testületek végzik, amelyek kiegészítő jellegét maximalizálni kell. A Bizottság forrásait a stratégia várhatóan nem érinti.

5. KAPCSOLAT AZ UNIÓS SZAKPOLITIKÁKKAL

A teljes régió integrációjának elősegítése érdekében a stratégia az uniós szakpolitikák, illetve a jogszabályok végrehajtását hivatott erősíteni. Politikai támogatást nyújt a meglévő kezdeményezések számára, és jobban előtérbe hozza őket. A cselekvési tervnek például részét képezi néhány olyan fellépés, amelyeket már meglévő testületek keretében fogadtak el. Emellett:

- az Unió az Európa 2020 stratégiában elkötelezte magát a munkahelyteremtés, illetve az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés mellett, amit a jelen stratégia megerősít. Az Európa 2020 stratégiának öt kiemelt célja van: a foglalkoztatás előmozdítása, a feltételek javítása az innováció és a kutatás-fejlesztés számára, az éghajlatváltozással és az energiával kapcsolatos célkitűzések megvalósítása, az oktatás minden szintjének javítása, és a társadalmi befogadás előmozdítása, különösen a szegénység csökkentése és az elöregedő társadalom jelentette kihívások megoldása által. A stratégia a Duna régióra irányuló, 2020-ra megvalósítandó programjával mindezt elősegíti. Fenntartható fejlődésen alapul, célja az energiafogyasztás csökkentése, a megújuló energiák felhasználásának növelése, a közlekedési szektor modernizálása (azaz környezetbarátabbá és hatékonyabbá tétele), továbbá a „zöld” idegenforgalom népszerűsítése. Segít a belső piac szűk keresztmetszeteit eltávolítani, és javítja az üzleti környezetet.

- A stratégia egyik alapköve az uniós jogszabályokkal és politikákkal való konzisztencia. Foglalkozik a végrehajtásban jelentkező hiányosságokkal, továbbá gyakorlati vagy szervezeti nehézségekkel, amelyek a várt eredmények elmaradásához vezethetnek. Támogatja az uniós jogszabályokon alapuló kötelezettségek jobb végrehajtását, különösen az egységes piac és a környezet vonatkozásában. Hozzájárul néhány szakpolitika területéhez, ilyen például a közlekedés (a jelenleg felülvizsgálat tárgyát képező TEN-T, valamint a jövőbeli közlekedési szakpolitika országos szinten), az energiahálózatok (TEN-E), az egységes piac stratégiája (Single Market Act – egységes piaci intézkedéscsomag), továbbá a digitális menetrend. Megerősíti továbbá az Unió 2010 utánra kitűzött biodiverzitásra vonatkozó célját és stratégiáját, amely 2050-re megvalósítandó terveket és 2020-ra kitűzött célokat tartalmaz. A régiónak – az Uniót az európai szomszédokkal, illetve Ázsiával összekötő jellegére tekintettel – alapvetően fontos szerepe van az EU többi külső politikájának támogatásában, összhangban az európai szomszédságpolitikával és annak regionális kezdeményezéseivel (pl. a keleti partnerség).

6. KÖVETKEZTETÉS

A stratégia fenntartható keretet kínál a politikák integrációjához, illetve a Duna régió következetes fejlesztéséhez. Kiemelt fontosságú intézkedéseket határoz meg, hogy a régió a 21. századra kész, uniós régióvá válhasson. E fejlesztést megfelelő tájékoztatás és nyilvánosság mellett kell végezni, hogy a célkitűzések biztosan széles körben ismertté váljanak.

A Bizottság felkéri a Tanácsot, hogy a jelen közleményt és az ahhoz kapcsolódó cselekvési tervet tanulmányozást követően vizsgálja meg és hagyja jóvá.